

CiU i ERC són els únics que entenen el nou horitzó que es dibuixa

Canvi de xip

CARLES BOIX

Ahores d'ara tots els nostres periodistes i líders polítics coincideixen a proclamar el 16-N com el moment fundacional d'un nou cicle polític a Catalunya. Els resultats electorals els donen la raó: l'esllavissament *suau* de Convergència i Unió, la derrota per estancament del PSC i la pujada dramàtica, gairebé efervescent, d'Esquerra ens allunyen del Parlament dualitzat i estantís dels darrers anys. Però ens equivocarem tots plegats si, potser emmirallats en el teixir i desteixir de les negociacions en marxa, ens limitem a escatir qui ha baixat i qui ha pujat, a discutir-nos qui té dret a formar govern o no, i a pronosticar quines coalicions són possibles i quines combinacions de govern resistiran l'embat del temps i les generals del 2004.

Cal que les cabòries, legítimes i necessàries, que acompanyen les negociacions postelectorals no ens amaguin el fet essencial revelat el 16-N. Les eleccions catalanes no han estat altra cosa que el registre de tendències profundes que han anat acumulant-se al si de l'electorat català en els darrers anys i que, finalment, s'han emparat de parts importants de la nostra classe política. Les eleccions catalanes són el reflex d'un procés de relleu generacional. Per ser més exactes, són l'enregistrament d'una transformació dels referents polítics centrals de la societat catalana –una transformació que, en bona mesura, s'ha produït a cavall d'un procés de canvi generacional.

Fins fa dues setmanes, Catalunya va estar governada, al conjunt del país i també als ajuntaments, per la generació política que va protagonitzar la transició democràtica de fa vint-i-cinc anys. El problema central d'aquesta generació era clar: com no fracassar políticament un cop més, és a dir, com fer possible que Espanya es democratitzés de manera permanent per tal que Catalunya pogués recuperar les seves institucions autonòmiques, pogués protegir la seva llengua i pogués aspirar a establir un espai de normalitat des d'on avançar, amb més o menys paciència, cap a majors quotes d'autogovern.

L'aposta que es va fer per consolidar la democràcia a Espanya, fins a posar sordina a moltes exigències catalanistes, va produir-se per tres raons. En primer lloc, la generació política partia d'una memòria històrica precisa: dos segles de conflictes civils, dos experiments democràtics (les dues repúbliques) que plegats no sumaven més de set anys, i un règim semiparlamentari, la restauració, amb una vida anodina i corrupta. En segon lloc, la Transició es va fer instal·lats en la incertesa sobre les seves possibilitats d'èxit, alimentada per les crides a la paciència engegades pel reformisme espanyol de manera contundent i il·lustrada per esdeveniments tan lamentables com el 23-F. Finalment, els

uropeu que havia defugit durant tants segles.

La modernitat d'Espanya fa inservibles les dues premisses polítiques de la generació de la Transició. D'una banda, Catalunya no té cap paper a jugar en una suposada *modernització* d'Espanya –bàsicament perquè aquest problema, que va obsedir les classes benpensants dels darrers quatre-cents anys, ha desaparegut–. I, per tant, oferir lideratge de futur a Espanya a canvi de més autonomia no és altra cosa que una promesa vàcua, gairebé incomprendible per a la resta de l'Estat. D'altra banda, l'amenaça d'una involució política espanyola, que sempre ha disciplinat el catalanisme moderat, s'ha convertit en un espectre irrellevant. Perseguir un nou Estatut i, sobretot, un nou concert econòmic, no ha de conduir a un cop d'Estat. N'hi ha prou amb una dada: no hi ha hagut cap país al món amb més de 6.000 euros de renda per càpita que hagi experimentat una crisi de la democràcia i un retorn a la dictadura. Recodem que la renda per càpita espanyola es troba ara al voltant dels 20.000 euros.

Curiosament, la resta de l'Estat va prendre consciència d'aquest canvi central, del fet que la modernitat i la democràcia s'havien consolidat plenament a Espanya, abans que Catalunya. D'això els articulistes espanyols (i el mateixos polítics del PP) en van dir la "segona transició". I aquesta segona transició es va produir ara ja fa set anys. Tot i que amb retard,

ara ens ha tocat a nosaltres fer el nostre relleu generacional –i, si se'm permet, perquè les generacions anteriors també hi són convidades, el nostre canvi de xip–. Un canvi que crida a reconstruir, sense por però també sense impaciència, el pacte que es va subscriure ara fa vint-i-cinc anys amb l'Estat espanyol. Un canvi que permeti assolir aquelles peces elementals que facin del nostre país una nació en pau amb si mateixa: el concert econòmic, la capacitat de decidir sobre la seva legislació i la possibilitat d'incidir directament a Europa.

Les eleccions del 16-N tenen una interpretació profunda, de llarg termini històric, que cal posar al descobert. Voler reinterpretar-les, com sento que molts fan ara, com un mera crida a fer un pacte de progrés, és un error. És voler deixar-nos en el mateix lloc on érem. De moment els dos partits nacionalistes semblen els únics que s'han decidit a fer el canvi de xip, els uns perquè han canviat de generació i els altres perquè mai no van participar plenament en el pacte constitucional. Semblen els únics disposats a combatre per allò, essencial, que necessitem com a país. Cal que demanin als altres partits que reconguin que aquest canvi ja s'ha produït i que entenguin el nou horitzó que s'està dibuixant. I, si això no és possible, els pertoca governar plegats per institucionalitzar el canvi polític que ja ha tingut lloc a les urnes.

fluxos migratoris de les darreres dècades havien generat una població diversa en el seu autonomisme i, per tant, poc disposada a desafiar sistemàticament el govern central.

Els dos protagonistes centrals d'aquell període, que va començar abans de la mort de Franco i que, a casa nostra, ha acabat ara mateix, van adoptar dues estratègies diferents. L'esquerra va apostar per reproduir, de manera idealitzada, el suposat pacte republicanosocialista dels anys trenta. El PSC (i també el PSUC quan aquest encara existia) es va comprometre en la tasca de *modernitzar* Espanya (una modernització de caràcter socialdemòcrata) a canvi d'una certa autonomia catalana. Els Jocs Olímpics, municipalistes, amb simbologia cosmopolita, venuts com la cara nova d'Espanya i convertits en motor de creixement econòmic, en van ser el paradigma. Per la seva banda, CiU va preferir fer-se forta a Catalunya per

“De moment, els dos partits nacionalistes semblen els únics que s'han decidit a fer el canvi de xip, els uns perquè han canviat de generació i els altres perquè mai no van participar plenament en el pacte constitucional”

aprofitar qualsevol esquerra a Madrid i poder, en l'estira-i-arrotonsa que sempre ha caracteritzat els catalans, esgarrapar diners i competències. En perspectiva, les dues estratègies, socialista i convergent, es van assemblar més del que els seus autors mai reconeixeran. En tots dos casos el pactisme va ser modest i assenyat. Calia assegurar-se que l'edifici institucional espanyol no caigués, perquè, si hagués caigut, ens deien tots, ens hauria aixafat inexorablement. Per això, el catalanisme va apuntalar el naufragi de la UCD, va sostenir un PSOE ferit de mort, va evitar aguditzar la crisi econòmica dels noranta i va firmar un pacte a la baixa per no perdre el tren de l'euro.

La memòria històrica de la generació de la Transició ha conformat de manera poderosa la forma d'actuar del catalanisme polític durant prop de vint-i-cinc anys. No sabrem mai si una altra estratègia autonomista hagués pogut tenir més èxit. Però el que és cert és que els referents que van forjar el catalanisme de finals de segle vint han canviat per un raó ben planera. Espanya, i això ho pot comprovar qualsevol viatjant de comerç que volti per la Península, és ja un país modern. Vist de fora estant encara és un país mediocre en poder militar, capacitat d'innovació tecnològica i lideratge cultural. Però la seva població, relativament educada i igual, viu una vida satisfeta, instal·lada en l'abundància material que caracteritza el món occidental i connectada amb els corrents culturals contemporanis. En definitiva, gaudeix del benestar